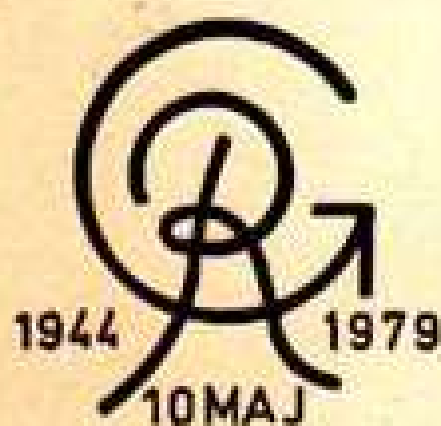


Grundejerforeningen  
**RYGETHOLM**

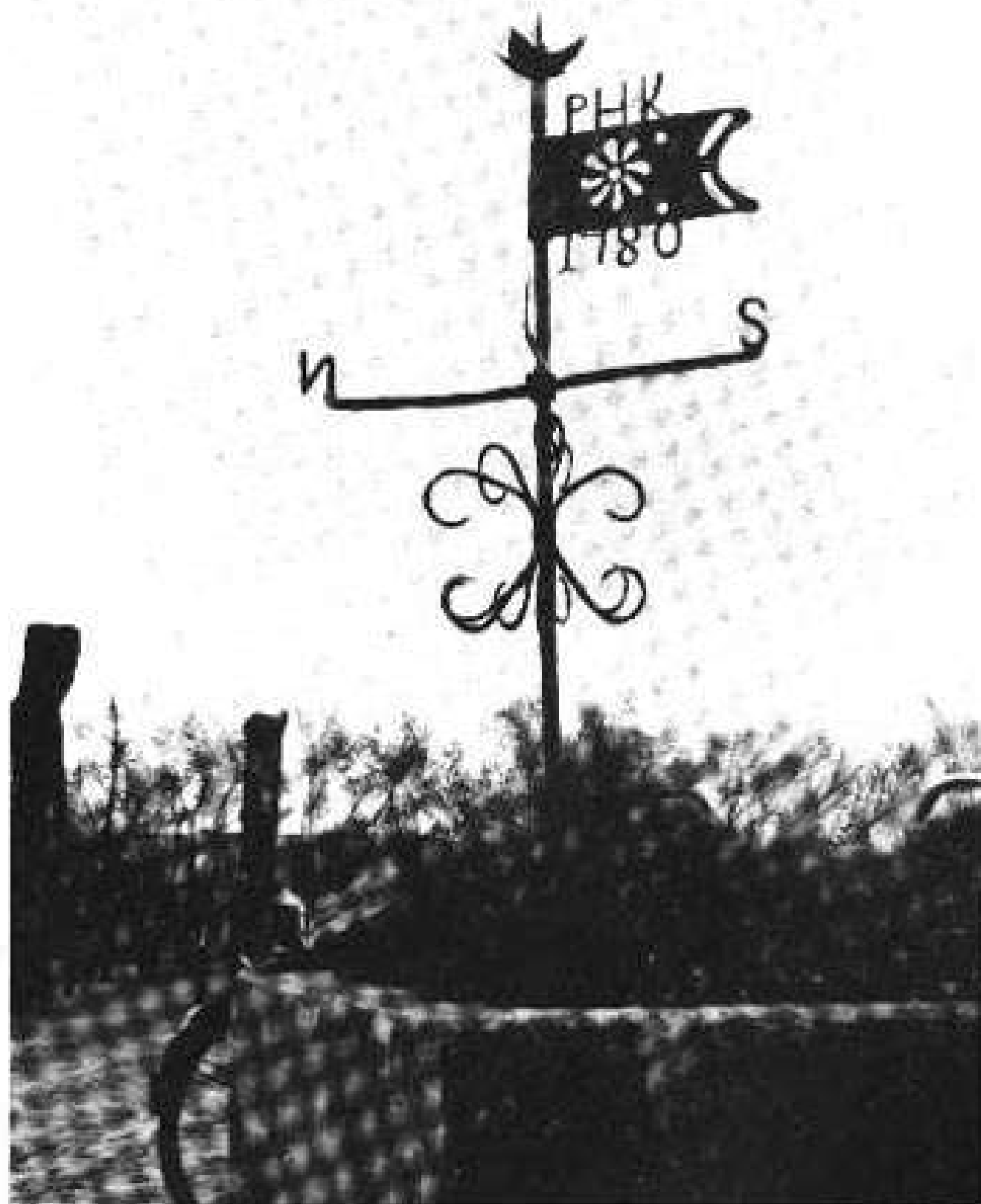
Værløse Kommune



# RYGETHOLM

---

en udstykning i Værløse kommune



*Vejrhønen på Vestergård.*

# Historien før Rygetholm

*Kulsvier Karl Nielsen*

Når man ser på et kort over Lille Værløse, vil man lægge mærke til, at bebyggelsen ud over terrænet antager karakter af trekanter, og det kommer af, at Lille Værløse jorder i 1775 blev opmålt og delt mellem 18 gårde. Det var en reform inden for landbruget, som blev kaldt for udskiftningen, og som skulle skabe mere plan i landbrugsarbejdet samtidig med, at bønderne istedet for fæste, fik deres ejendomme som eje.

Før var Lille Værløse marker delt i tre vange og disse igen i åse og agre, og hver bonde havde et stykke jord i hver ås, og dermed sin dyrkede jord mange forskellige steder. For at give dem bedre dyrkningsforhold, samlede man hver mands jord i en ny opmåling, som man tildelte dem.

Lille Værløse bønder har sikkert ønsket at bevare deres gårde inde i byen, og derfor blev gårdene stjernerudskiftede. Inde i byen blev der kun den spids, gården lå på, mens markerne blev bredere ud imod skovene og byens skel mod Kirke Værløse. På samme tid må også skovens skel være etableret.

Desværre har vi ikke fra Lille Værløse bevaret noget kort med navnene på vange, åser eller agre, som for Kirke Værløse og Bringe.

Navnene kender vi, fordi de er bevarede i en markbog, som blev lavet i forbindelse med den første store matrikulering i 1688.

På et skovkort over Københavns distrikt 1763 har vi navnene: Laage Skov, Kraue Hessel og Driisdahl Skov i nærheden af det sted, hvor grundejerforeningen Rygetholm har sine veje og parceller. I markbogen nævnes: Lou Agers Aas, Lou Møse og Lille Lou Agers Aas. Det må være noget med Laage, og Krog Hesse Aas må være Kraue Hessel.

Driisdahl er på senere skovkort angivet med stavemåden



*Det sorte hul*

1950 og 1956 brændte den. Der var da madrasfabrik i udlængerne. Efter nedrivningen fandtes der ved udgravninger i tomten rester af ældre huse, især under gårdens stuehus, bl. a. et gulvildsted af ler omkranset af munkesten.

På ældre målebordsblade ses på terrænet vest og nord for Lille Værløse nogle blå pletter. Det er vandhuller og mosestrækninger. Selv om kortet viser, at Lille Værløse ligger højt, der er 58 m ved Bavnegaarden og 55 m ved Ydungaard, er der alligevel plads til vand. Vi har haft en mose, hvor nu Lille Værløse skole ligger. Der har været mose i Slagterkrogen, nu Frøkær, det yderste af Toftegaardens jord mod Ydungaard. Nærmere Ny Vestergaard, Gretes Hul, som var en lille mose, og langs banen en mose kaldet det Sorte Hul eller Sorte Vand, senere Karpedam, det findes der rester af i guldsmed Hans Nielsens have, Åkandevej 34. Men selv om terrænet er højt, har det vist sig, at over det meste af Lille Værløse er undergrunden et par meter nede sand, som er ret vandledende, man

kalder sådan jord for „flyd“, og det er ikke morsomt at kloakere i sådan jord, og tit betyder det, at der skal piloteres, inden større byggeri finder sted.

Mens Slangerupbanens anlæg, der påbegyndtes i 1904, generede Vestergaard og dens forbindelse med sin jord, var det gået endnu værre ud over Toftegaard, som fik sine marker delt i to dele, hvilket skabte vanskeligheder ved dyrkningen.

I 1794 opstod der i Vestergaard en brand, der lagde 6 af byens gårde og nogle og tredive huse i aske. En katastrofe dengang, fordi der ikke var assureret, og befolkningen yderligere var fattig. Genopbygning fandt dog sted ret hurtigt takket være indsamlinger og anden hjælp. En vejrhane på Vestergaard må da være faldet til jorden og atter sat op på den nye bygning. Den bærer årstallet 1780 og initialerne P. H. K. (Peter Henrik Krag), den opbevares i Værløse historiske samlinger. Det ser således ud til, at Toftegaard har undgået ilden, og ligeledes gårdene der ligger mod nord og nordøst: Skovgaard, Fredsholmgaard, Bavnegaard og Klostergaard. Den nordre længe af Toftegaard var det oprindelige stuehus, og det så ialtfald ud som en bygning fra 1650. Det samme gjorde den østre længe på Fredsholmgaard (dateret af professor Axel Steensberg).

Her skal meddeles noget om den gård, Toftegaarden, der især har afgivet jord til udstykningen Rygetholm.

Ud til gårdspladsen sad der endnu til 1956 (nedrivningen) et vindue fra ca. 1750 i det daværende karlekammer. Ellers var det blevet indrettet til et par vognporte og hønsehus. Portlængen mod øst og vestlængen var nyere, men stråttækket og med helstensmur. Stuehuset, som sikkert var bygget på en gammel længes plads, var fra 1870. Grundmur, gule facadesten, store vinduer, højt til loftet, kælder under det halve og skifertag. Der var storkerede på kostaldtaget. Vi har før hørt navnet Hans Pedersen som ejer af Toftegaard. På Lille Værløse byhorn opbevaret i Værløse historiske samlinger, museumsnummer 900, findes inskriptionen H. P. S. Det er



*Det køres i marken til malkning. Toftegaard*

sikkert ham, der er nævnt, og på samme horn findes bogstaverne C. H. S. Det betyder Christen Hansen, og det kan være hans far, der først har indridset sit navn i hornet, da man dengang brugte fornavnet Hans som efternavnet Hansen. Christen Hansens søn er så kommet til at hedde Christensen, og hvis det havde været en pige, Christensdatter.

Vi har på de historiske samlinger en del andre ting fra Toftegaard. Et bord bestående af to gavlstykker sammenholdt af stænger og kiler, og to brede egebrædder udgør bordpladen. Det har sikkert stået som langbord i stuen i det gamle stuehus, og er fundet for tarveligt at sætte op i det nye og er derfor degraderet, først til bord i karlekammeret, hvor det er forsynet med navnetræk skåret i pladen, og sidst har det fungeret som bord i vognporten, hvor det afgav plads til vognsmontering og nøgler til hjulmøtrikkerne. Et såkaldt Roskildeskab er fra karlekammeret, hvor også en kiste og et forladegevær er fra. I loen blev fundet en dunk og en symaskine - ca. 1860. Alle

disse ting er blevet givet museet af den daværende ejer, landinspektør Oltmann i Lyngby, som stod for udstykningen.

Efter nedrivningen af gården gravede vi i tomten i det gamle stuehus og fandt blandt andet en kælder, som har været to trin dyb og med et gulv belagt med gule mursten. Det har været det gamle stuehus' eneste kælderrum.

Interessant var udgravningen af det gamle skorstensfundament, som var lavet af meget store sten. I midten, som til dels var uden sten, var hensat en kværnsten af middelalderlig type og et lerfad. Det var centralt anbragt, efter at fundamentstenene var lagt, og kan kun være gjort med vilje. Kværnstenen skulle sørge for, at der aldrig manglede mel i huset, og fadet anbragt for at der aldrig skulle savnes mælk. En anråbelse af højere magter: Lad os aldrig savne mad og drikke. Skorstenen i husets midte har yderligere været det fornemste sted i huset, der hvor man lavede sin mad og skaffede varme i stuen.

Af de sidste gaver, de historiske samlinger har modtaget, er en empiredragt til en kvinde og et forklæde fra samme tid ca. 1820-40. De stammer fra Toftegaard, foræret os af datteren af Andreas Petersen og Mathilde, der ejede gården fra 1905-1950.

På nabogården Fredsholm, er der ved en tomteundersøgelse fundet potteskår fra vikingetiden, så selv om Kirke Værlose er ældst af de to byer, går Lille Værlose historien også mange hundrede år tilbage.

På stedet, hvor Bregnevej og Lathyrusvej mødes med Ny Vestergårdsvej, har der ligget en sandgrav, hvor der efter sigende er fundet et skelet af et menneske. Måske kan det være en grav fra jernalderen, men der yntedes også noget om, at det kunne være en silke- eller kniplingskræmmer, der er blevet slået ihjel. Skeletresterne skal være lagt ned i en grav på Værlose kirkegård.





*Kværnen og skål, nedlagt som offer i skorstensfundament på Toftegård*

Om et sagn om en begivenhed på stedet er opstået før eller efter dette skeletfund er ikke til at sige, men der fortælles følgende: Det kunne ske ved nattetide, at man, idet man passerede sandgraven, fik følge bag vognen af en trillebør, hvis hjul skreg af mangel på smørelse. Hestene for vognen blev bange og løb løbsk, indtil de nåede Kirke Værlose. Her løb trillebøren ind til kirken og forsvandt, og kusken kunne med det samme berolige hestene, der havde været meget opskræmte på den lange vejstrækning.

Dette og et lignende sagn er optegnet i Historisk forenings årshæfte for 1968. I den anden version er kniplingekræmmeren begravet i en skov mellem Kirke Værlosevejen og Sønder-sø. Skoven hedder her Meyers Skov, og det må svare til skovkortets (1763) Myre Hessel. Fra oldtiden er der fundet økser af flint, skrabere og potteskår på området, mest ude langs Rygetvej. Ved Fiskebækvej er fundet en oldtids skubbekværn. Udenfor sagn og overtro kan nævnes, at der på Vestergaard

har været en hestemølle. 2 store kværnsten findes på Værløse museum.

Terrænet, som Rygetholm grundejerforening dækker, er nu snart helt udbygget til helårshuse, og det er et stille og roligt kvarter at bo i. Man kan trygt færdes på vejene uden at risikere at blive kørt ned. Det er værre, når man kommer til Ballerup- og Fiskebækvej. Her bliver man måske nødt til ad åre at få en tunnel under eller bro over. Trafiklysene er jo mest beregnet til biltrafikken og ikke for fodgængere og barnevogne. En ny skole på den rigtige side af Kirke Værløsevej (Søndersøskolen) vil jo nok give mere ro til skolebørnene.

Priserne på grundene var ikke så store, da udstykningen i 1940-erne foregik. Det vides, at en stor grund i nærheden af Værløse skole blev købt for 3000 kroner, og at ejeren senere havde et vældigt mas for at blive af med den, da han hellere ville bo på Ballerupvej. Nu er det jo helt andre priser. På et tidspunkt fik man et årskort på Slangerupbanen gratis, dersom man byggede et helårshus. Det var før bilen blev hvermands eje.

Jeg har nu i korthed fortalt lidt om fortiden for det sted, grundejerforeningen „Rygetholm“ ligger på, og det er indlysende, at langt mere kunne fortælles om de tre gårdes historie, men lad mig betragte det i dette skrift fremførte som lystgiver for andre til at forske yderligere og måske nå det mere fuldkomne.

Jeg har forgæves søgt efter billeder, der kunne sige os noget om markerne. Billeder af høstfolk, pløjefolk eller køer på græs. Det kan være, de dukker op engang, og de er da velkomne i vort fotoarkiv, hvorfra de øvrige illustrationer er taget.

# Grundejerforeningen Rygetholm 1944 - 1969

*fortalt ved hjælp af forhandlingsprotokollen*

Denne beretning er baseret på grundejerforeningens protokol, hvoraf det fremgår, at der i de forløbne 25 år er afholdt 67 bestyrelsesmøder og 36 generalforsamlinger - og at foreningen i perioden har administreret omkring 3 millioner kroner for medlemmerne.

Grundejerforeningen blev stiftet den 10. maj 1944 på en konstituerende generalforsamling, der fandt sted i Borgernes Hus, Rosenborggade i København. Der var mødt 45 grundejere op, som valgte foreningens første dirigent, Ejnar Jacobsen, der boede Åkandevej 20, kaldet „Kræmmerhuset“. Denne redegjorde for et møde, der var afholdt den 24. marts 1944 i Karnappen i Niels Hemmingsensgade på foranledning af Rygetholms udstykker, landinspektør J. Oltmann. Man fik endvidere vedtaget lovene og nedsat en bestyrelse, der bestod af: Lrs. Svendsen, hovedbogholder P. Kofoed, Ejnar Jacobsen, overbetjent V. A. Holm, J. Hothersnæs og redaktør Leisted. Suppleanter blev frk. Solvejg Andersen og frk. Karen Krogh. To fra denne bestyrelse er stadig grundejere i Rygetholm.

Den 15. juni 1944 har bestyrelsen det første møde med Værløse sogneråd om vej, vand og kloak, men der blev ikke taget stilling til noget forslag. På en efterfølgende generalforsamling fremkom kommuneingeniør Engel med en pris på kloaken på ca. 60 øre pr. m<sup>2</sup>. Her er der en grundejer, der siger, lad os komme igang nu - men han får desværre ikke medhold. Referatet fra dette møde er kun underskrevet af ét bestyrelsesmedlem.

På et bestyrelsesmøde i 1946 bevilges der løn til kassereren. Dette år holdes der flere møder om vej og kloak, og den 17. oktober vedtages et forslag om vej og vand. Der indtræffer nu et dødvande, idet formanden lrs. Svendsen bliver syg, og

stilstanden vedvarer til 13. januar 1948, hvor næstformanden indkalder til et nyt møde i Borgernes Hus. Her vedtages et projekt omfattende vej, vand og kloak - og der vælges ny bestyrelse. Overbetjent Lambrecht bliver formand, og vor mangeårige sekretær fru Lis Hansen kom ind i bestyrelsen. Allerede den 4. februar 1948 indkaldes til ekstraordinær generalforsamling, hvor sognerådsformand Poul Hansen og bygningsinspektør Panduro er til stede. Det tidligere vedtagne projekt forkastes, og et nyt, der kun omfatter vand og midlertidige veje, vedtages med 66 stemmer for og 1 imod. Der tages i dette år mange initiativer for at komme igang med arbejdet, og generalforsamlingen 1949 bevilger formanden et vederlag på 200 kroner. Dette år får vi sat vejskilte op. Den 31. maj holdes et særligt møde med 11 af Åkandevejs beboere (øverste del) om færdiggørelse af vejen. Det skulle koste 1,10 kr. pr. m<sup>2</sup>. Det blev nedstemt - man ville afvente billigere tider!

Vi er nu nået frem til generalforsamlingen den 30. marts 1950, hvor Chr. Olsen bliver kasserer, og den senere formand civilingeniør Steen Larsen indvælges i bestyrelsen. Hans Nielsen bliver suppleant. Indtil den 16. november 1950 er foreningens juridiske konsulent lrs. Søren Gudman, men lrs. Sv. Abrahamsen overtager nu dette arbejde. Han afløses senere af lrs. Børge Boesen, og det kan nævnes her, at vor nuværende juridiske konsulent er højesteretssagfører Feodor Nielsen.

14. marts 1951 holdes generalforsamling i Nørrebro Selskabslokaler, hvor K. Steen Larsen vælges til ny formand; gennem længere tid havde han halvt om halvt fungeret som sådan. Man drøftede indgående det dræn, der havde forvoldt mange kvaler, og også en del incassosager gav en livlig debat.

På generalforsamlingen den 13. april 1951 lover formanden at rejse spørgsmålet om tilskud fra kommunen til vej og lys. 25. juli holder bestyrelsen møde, da kommunen har forlangt den øverste del af Åkandevej færdiggjort. „Westermansagen“ kommer på for første gang - det blev ikke sidste. Det ulyksalige dræn forårsager store oversvømmelser på Åkandevej, og



*Det første hus på Rygetholm, 1947*

foreningen får en sag at føre. Foreningen dømmes til at betale drænets istandgørelse, men grundejerne får ingen erstatning.

I 1952 deles området i inderzone og mellemzone, og der rejses protest mod dette. Indtil generalforsamlingen den 25. marts 1953 arbejdes der med forskellige mindre sager, bl. a. kom spørgsmålet om honorar til bestyrelsen til ny debat, men afvistes af alle undtagen forslagsstilleren. Spørgsmål om losseplads og renovation dukker også op - og formanden foreslår oprettelse af en EL-fond. Efter 5 års arbejde udtræder hr. Lambrecht af bestyrelsen, og Hans Nielsen indvælges som næstformand. Da der stadig ikke er gjort noget ved Åkandervej, da foreningen fattes penge, truer sognerådet i januar 1954 med at lade arbejdet udføre og opkræve pengene kontant. Bestyrelsen vedtager at forelægge generalforsamlingen et forslag til låneoptagelse til finansiering af arbejdet. Der er kun 2285 kroner i foreningens kasse, og restancerne er over 6000 kroner. Hans Nielsen bemyndiges til at forhandle med kom-

munen om Åkandevej-dilemmaet. EL-fonden er ingået med 50 procent.

Generalforsamlingen den 24. marts 1954 på „Gimle“ be- myndiger bestyrelsen til at optage et lån på 28.000 kroner til Åkandevejs færdiggørelse. Hr. Hothersnæs stiller forslag om kloakering af Toftegårdsvej og færdiggørelse af de øvrige veje, men forslaget vedtages ikke. Steen Larsen trak sig til- bage efter tre års virke, som han blev takket for - han forblev i bestyrelsen, og Hans Nielsen valgtes til formand.

Det oprindelige tilbud på EL fra NESÅ på 24.000 kroner var det efterhånden lykkedes at få ned på 17.600 kroner, og dette forslag forelagdes generalforsamlingen den 19. novem- ber 1954. Efter nogen modstand blev forslaget vedtaget med 63 stemmer mod 12.

31. maj 1955 er der igen generalforsamling på „Gimle“, hvor det oplyses, at det var lykkedes at få kommunen til at færdiggøre det første stykke af Åkandevej og lægge pengene ud til arbejdet. Sagen om zoneinddelingen var afgjort af ret- ten, og der var ingen erstatning til grundejerne. Westerman- sagen er nu sendt til amtsrådet. Det var endelig lykkedes at få skøde på vejarealet fra Oltmann, og dermed påtaleretten ifølge servitutterne. En ting, der er gået igen og igen på gene- ralforsamlingerne, er ønsket om en stiforbindelse til Ryget skov, men det har hidtil ikke været muligt at gennemføre dette populære ønske. Der foreslås for første gang afholdt en fest for medlemmerne, og generalforsamlingen afsluttes med en film om Ryget skov.

I 1956 var der ikke mindre end 75 incassosager, og det ulyk- salige dræn volder påny vanskeligheder. Formanden må selv grave op og rense drænet, og det påhviler ham stadig selv at lukke for vandet om vinteren. Der bliver dette år rørt en del ved kloakeringen overfor kommunen, men der er ingen penge til formålet. Vandværket truer med at lukke helt for området om vinteren, da vandforbruget er helt unormalt. „Sammen- slutningen af grundejerforeninger i Værløse kommune“ stif-



*Kloakering på Bregnevej, August 1963*

tes, dens første formand bliver Hans Nielsen, Rygetholm. NESA er nu færdig med EL-ledninger på hele området. Med stort flertal vedtager medlemmerne at forhøje kontingentet fra 15 til 20 kroner. Pengene skulle anvendes på vejene, som efterhånden er i en kedelig tilstand. Et projekt fra kommunen om ændring af Lathyrusvej og Bregnevej bliver afvist. Det øverste stykke af Toftegårdsvejs kloakering er nu så langt fremme, at kommunen har udarbejdet projekt og vil financiere, hvis enighed opnås blandt beboerne.

I foråret 1957 er Westermansagen endelig afgjort, og et nyt medlem overtager grunden. Ifølge den ny sundhedsvedtægt skal der nu være skraldespande på alle grunde. Et flertal på 11 ud af 17 ønsker Toftegårdsvej kloakeret, og man får dispensation til at begynde arbejdet. Et medlem føler sig trådt for nær i denne forbindelse, og der bliver noget vrøvl om dette (Ekstrabladet). Imidlertid afvises sagen. Der er nu opstået mange problemer med katte, hunde, høns, mosegrise og myg.

1958 er det første stykke af Bregnevej kloakeret, og foreningen må gå kraftigt frem mod flere grundejere, der er til stor gene for andre. Der er forslag fremme om kloakering af hele området. Det blev nøje gennemgået på generalforsamlingen den 11. april; prisen for projektet var ca. 750.000 kroner. Men forslaget faldt - 34 stemmer for og 34 imod. Aftenen sluttede med et lysbilledforedrag om havens vækster af en konsulent fra gartnerforeningen.

15. oktober 1958 holdes der ekstraordinær generalforsamling, idet 80 medlemmer ønsker området kloakeret. Der var ikke enighed i bestyrelsen om denne sag, men på baggrund af der ville gå mindst 4 - 5 år inden realiseringen, og at man til den tid var færdig med den gamle gæld, anbefalede formanden, at man vedtog projektet nu. En skriftlig afstemning gav flertal for forslaget. Der blev også drøftet tilskud til de endelige veje og redegjort for disse forhold, og man vedtog, efter henstilling fra kommunen, at ændre vejnavnet Anemonevej til Åkandevej. (Af praktiske grunde er vejen blevet omtalt som Åkandevej i denne beretning, også i den periode den hed Anemonevej).

Ved generalforsamlingen den 31. marts 1959 oplyses det, at kommunen ønsker at høre de øvrige grundejerforeningers standpunkt, før man vil gå videre med vort kloakanlæg. Der er nu indført tvungen renovation. Vore love er efterhånden blevet reviderede, så de nu fremtræder tilfredsstillende.

100 medlemmer møder den 4. april 1960 til generalforsamling, hvor ingeniør Bahl Andersen gennemgår kloakprojektet. Der er nu lagt sag an mod den entreprenør, der i 1948 etablerede vandledningerne, med det formål at få erstatning for udgifterne til drænet. De omstrejfende hunde er fortsat et problem. Der ankes over Toftegårdsvej, og det ventes, kommunen vil forlange den færdiggjort. Der kommer nu problemer med radiostøj og for hurtigt kørende biler.

På generalforsamlingen den 12. april 1961 oplyses det, at der er afsagt kendelse om Toftegårdsvej og Nelliikevejs istand-



sættelse og ligeledes, at kommunen vil overtage disse veje. - Det blev vedtaget, at man ikke ønskede gasledninger i området, og at man fremover ville gå over til at bruge papirsække i stedet for skarnkasser. Forstander Toke, der er medlem af bestyrelsen, har forsøgt at få kommunalt tilskud til vejanlægget på Toftegårdsvej for beboerne, men det lykkedes ikke. Vor kasserer gennem 11 år, Chr. Olsen, trækker sig tilbage efter veludført arbejde, og frk. Karen Krogh overtager posten. Der er nu givet tilladelse til helårsbebyggelse på hele Rygetholm.

1962. Arbejdet med kloakprojektet skrider planmæssigt frem. Vejene er elendige, og det ventes, at der afsiges kendelse om, at de skal færdiggøres samtidig med kloaken. Man taler nu om vejbelysning, og afhentningen af papirsækkene volder problemer.

I 1963 nedlægges der telefonkabler i hele området, og den 13. marts giver en landvæsenskommission tilladelse til at påbegynde kloakarbejdet. Da der er utilfredshed med lrs. Abrahamsens sagsbehandling, foretages en henvendelse til sagfører-rådet, der afslår at tage sig af sagen. Generalforsamlingen den 28. marts bliver en nøje gennemgang af hele kloak- og vejanlægget; det vedtoges at gå ind for 2 rækker fliser, og man gik ligeledes ind for at overføre restbeløbet fra anlægsfonden til etablering af den ønskede vejbelysning. Der nedsattes også et udvalg for at føre tilsyn med kloak- og vejarbejdet, og udgifter i den forbindelse drøftedes. Et forslag om ændrede åbningstider på kommunekontoret blev kraftigt imødegået. Sidste rate på vor gamle gæld forfalder juni 1963.

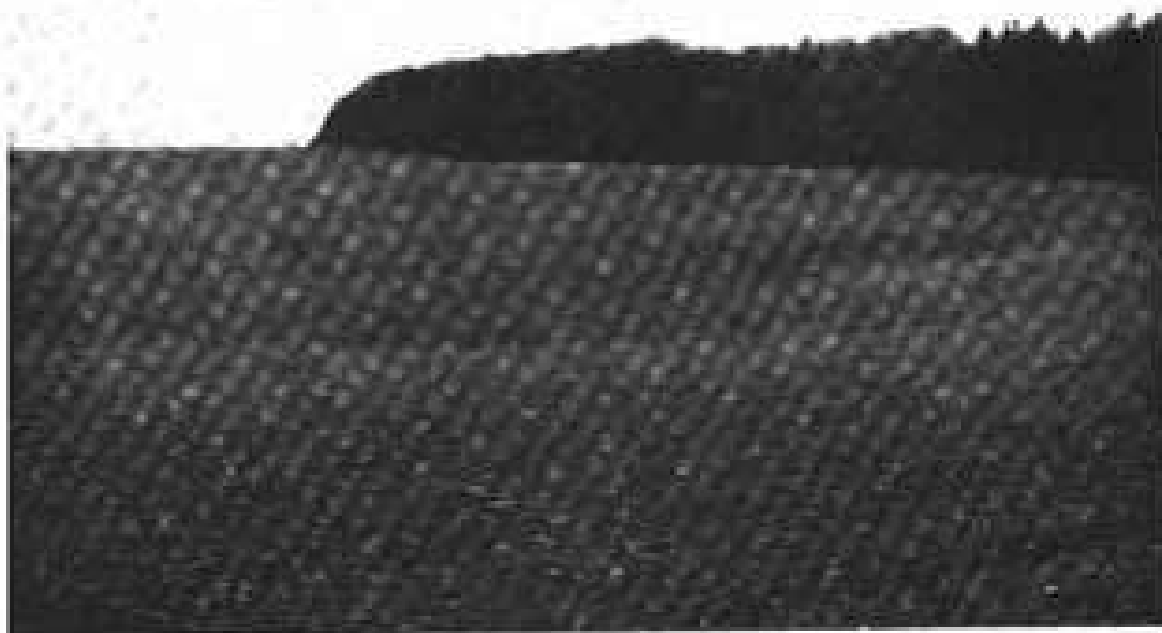
Foreningen går som den første ind for lysstofrør til vejbelysning, og kommunen accepterer dette som fremtidig vejbelysning i hele kommunen.

I juni 1963 forelægger foreningen kommunen et forslag om, at den påtager sig oprensningen af nedløbsbrøndene på samtlige veje. Forslaget vedtages og kommer til at omfatte hele kommunen. Generalforsamlingen 11. april 1964, behandler kommunens afslag på vor anmodning om at overtage vore veje

efter færdiggørelsen, man ønsker heller ikke at give tilskud af vejfondsmidler. Der er nu lys på alle vore veje. Det påtænkte remiseanlæg for D.S.B. møder meget kraftig modstand fra bestyrelsen, og vore omfattende protester bærer frugt - D.S.B. opgiver planerne. Da der planlægges fjernvarmeforsyning i Værløse, undersøger vi alle forhold i den forbindelse, og da hverken den nedsatte komité eller kommunalbestyrelsen besvarer vore henvendelser tilstrækkeligt oplysende, afviser generalforsamlingen fjernvarme på vort område. Der er nu kun 9 ulovlige beboelser tilbage på vort område.

Alle tidligere nævnte generalforsamlinger har været holdt i København, af hensyn til flertallet af medlemmer boede dér. Nu holdes der for første gang generalforsamling i Værløse, den 24. marts 1965. Der behandles forskellige forhold vedrørende vej- og kloakanlægget, som formanden stærkt må påtale endnu ikke er færdigt. Foreningen får igen indflydelse på udviklingen i Værløse, idet vi får gennemført, at vandværket overgår til kommunen. Formuen, der er på 100.000 kroner, bruges til vandformål til gavn for grundejerne. Foreningen indleder retsforfølgelse mod et medlem på Violvej for ulovlig parkering med en stor lastbil. Et medlem ønsker foreningen ophævet, men dette er i strid med udstykningsbestemmelserne. Kommunen forelægges en plan for afhentning af haveaffald, som gennemføres generelt i hele kommunen. Klager over sne- og grusfejning medfører, at kommunen effektiviserer dette arbejde.

Generalforsamlingen 19. april 1966. Der etableres en transformator på Violvej for at dække det stigende EL-forbrug. Værløse kommune køber Ydungaard. Vi kritiserer kommunen for ikke at holde området, som det forlanges, vi skal holde vort. Aktionen lykkes til sidst. Et mekanikerværksted på Toftegårdsvej, som har været til megen gene, tager kommunen sig nu af. Vi intervenerer i „Mælkesagen“, så vore medlemmer kan købe mælk i nærliggende butikker. Værløse kommune angriber vor suverænitæt, idet man vedtager en byplan for Ryget-



*„Ryget“ set fra Akandevvej*

vej og Toftegårdsområdet til stor harme og gene for vore medlemmer dér. Vi forfølger sagen helt op i ministeriet, men uden held. Det er en af de få sorte pletter i vor forenings historie. Der bliver på denne generalforsamling taget voldsomt til orde mod udvidelse af flyvningen på Værløse flyveplads, og ved et senere stort møde stiller foreningens formand forslag, som kan medvirke til, at udvidelsen forhindres, og dette forslag vedtages.

10. november 1965 indkalder landvæsenskommissionen alle medlemmerne til møde om regnskabsafgørelse vedrørende kloak- og vejarbejdet. Kun formanden Hans Nielsen mødte, og han nægter at godkende kendelsen, idet han også ønsker, at D.S.B. skal bidrage. Der kom ingen afgørelse på dette møde, men senere erfarer vi, at der er afsagt kendelse i december i Tårnby ret. Vi nægter fortsat at godkende og truer med retssag, og både kommissionen og D.S.B. må bøje sig. Regnskabet for kloak- og vejarbejdet udviser et beløb på 2.388.865 kroner.

og endnu mangler der en del mindre ting at udføre. På 1966 generalforsamlingen foregår den anden voldsomme episode i foreningens historie, idet et medlem stiller mistillidsvotum til bestyrelsen. Det afvises kraftigt af formanden, og forsamlingen afviser, at de gentagne beskyldninger skal besvares. For første gang er der kampvalg mellem Hans Nielsen og Hothersnæs, og Hans Nielsen genvælges med stort flertal.

Generalforsamlingen 6. april 1967. På vor foranledning bliver der nu opsat postkasser forskellige steder i kommunen, og postmesteren takker os for initiativet. Der er nu ved at udvikle sig en ny „Westermansag“ på Bregnevej, hvor en grundejer har forhold, som må betegnes som meget dadelværdige. Politi og kommune er sat på sagen. Vi kan stadig ikke godkende regnskabet for kloak og vej, og det vedtages, at en statsautoriseret revisor skal gennemgå hele regnskabet med kommunen.

Generalforsamlingen 26. marts 1968. Den nye skoleudvidelse, der direkte berører vore medlemmer på Toftegårdsvej, volder gener, og vi klager over disse. Vi taber sagen om lastbilen på Violvej i første instans, men appellerer til landsretten. Der bliver igen kampvalg, denne gang mellem Hans Nielsen og hr. Bredmose, der blev foreslået af hr. Hurvig med motiveringen: et bedre forhold til kommunen. Hans Nielsen genvælges med stort flertal. Helt nye love vedtages på en ekstraordinær generalforsamling, der fandt sted umiddelbart efter den ordinære. Det endelige regnskab for kloak og vej er endnu ikke færdigt.

Generalforsamlingen den 31. marts 1969 er en af de rolige, idet der ikke har været store problemer i det forløbne år. Der er endelig faldet landsretsdom mod Jørgen Jensen i forbindelse med parkering af den store lastvogn, det pålægges ham ikke at måtte drive erhverv fra ejendommen og ej heller at parkere på vejen. Vej- og kloakregnskabet er nu endeligt afsluttet, det viser sig, at alle grundejerne skal have penge tilbage, ca. 400 kroner pr. grund. Efter i 20 år at have virket som foreningens sekretær, trækker fru Lis Hansen sig tilbage,

ligesom vor kasserer, Karen Krogh, efter 8 års arbejde siger farvel til bestyrelsesarbejdet. De hyldes begge stærkt af forsamlingen for trofast arbejde i de mange år. Vi har anmodet kommunen om at overtage vore veje, og det forventes, det sker i dette forår, således at vi ved vort 25 års jubilæum den 10. maj kan sige, at vi er helt færdige på området, og det fremover kun vil være mindre ting, som foreningen skal arbejde med.

## 1969-1979

Generalforsamlingen den 20. marts 1970 blev den, hvor formanden gennem 17 år, guldsmed Hans Nielsen, nedlagde arbejdet, og Henrik Olsen efter kampvalg med Erik Wredstrøm blev ny formand. Kommunen havde nu overtaget foreningens veje, der var opstillet skilte „legende børn“, og stien til skoven for enden af Åkandevej blev en realitet. Hans Nielsen fik en smuk afskedsgave.

Generalforsamlingen den 26. marts 1971 foregik denne gang på restauration Bymidten og drejede sig i stort omfang om generne fra skolen, herunder resultatløse henvendelser til den, og flere ønskede et solidt hegn opstillet mod den, og ingen adgang fra Toftegårdsvej.

Generalforsamlingen den 26. marts 1972 foregik igen i restauration Bymidten, og Værløse Skole var atter til debat. Kommunen havde lovet raftehegn opsat og havde bedt skolen ophøre med parkering på Toftegårdsvej. Der skulle indrettes boldbaner på de af kommunen opkøbte parceller. Golfbanen indgår nu i foreningens regi, idet man ikke ønsker adgang til den fra foreningens veje. Erik Jensen-sagen fra Bregnevej er nu overgået til politiet. Efter en periode som formand afgår Henrik Olsen og afløses af Erik Wredstrøm.

Generalforsamlingen den 30. marts 1973. Man drøftede sagsanlæg mod Erik Jensen, Bregnevej, ligesom en containerordning blev drøftet; begge dele blev nedstemt.

Generalforsamlingen den 22. marts 1974. Der var 4 bestyrelsesmøder i løbet af året med mange problemer, såsom vejadgang til Søndersøskolen, lukning af vejene, stationsbygningen, „trætoppesagen“, boldbanen på Toftegårdsvej samt interne bestyrelsesspørgsmål. På generalforsamlingen var mange indlæg mod manglende indsats fra bestyrelsen i „trætoppesagen“. Et medlem, den tidligere formand, tog afstand fra guldsmed Hans Niensens aktion i sagen, da han ikke var medlem af bestyrelsen og derfor ikke repræsenterede foreningen. Efter en periode som formand ønskede Wredstrøm ikke genvalg, og efter en kort suspension af mødet valgtes Lina Bertelsen til formand.

Generalforsamlingen den 21. marts 1975. Der var ikke interesse fra medlemmerne til et af bestyrelsen foretaget rundspørge om „trætoppesagen“, hvorfor sagen måtte hvile indtil videre. Sagen „Jensen, Bregnevej“ er nu slut, og grunden er til salg. Der protesteres af bestyrelsen mod indretning af nyttehaver på frugtplantagen, og et udvalg nedsættes til at komme med forslag vedrørende ændring af Bregnevej og Åkandevej, der skulle udsendes til medlemmerne for godkendelse, førend fremsendelse til kommunen. Paragraf 5 i vedtægterne ændres. Der har været afholdt 3 bestyrelsesmøder i restaurant Bymidten.

Generalforsamlingen den 26. marts 1976. Der har igen været 3 bestyrelsesmøder i restauration Bymidten. Der er mødt 70 til generalforsamlingen, hvilket er mange i forhold til de nærmest foregående år. Bestyrelsen siger, der intet nyt er i „trætoppesagen“. Forslaget om ændring af Åkandevej og Bregnevej er afvist af kommunen. Foreningen har udmeldt sig af sammenslutningen af grundejerforeninger, grundet manglende regnskab og ingen aktivitet fra den. Kontingent og honorarer bliver forhøjet med 50 % trods nogen modstand. Efter en periode afgår Lina Bertelsen som formand, og den tidligere formand gennem mange år, guldsmed Hans Nielsen, indvilger i at modtage valg. Dette sker med akklamation.

Generalforsamlingen den 15. april 1977. Der var 90 fremmødte. En stikvej fra Toftegårdsvej havde givet problemer for beboerne. Kommunen har nu overtaget vejen. Bestyrelsens protester mod anvendelse til ungdomsformål af den gamle stationsbygning og frugtladen i plantagen bliver taget til følge af Værløse kommune. Der foretages en omfattende kampagne mod rotteplagen. Bestyrelsen har protesteret mod nedlæggelsen af bus 330. Det vedtages at genoptrykke festskrift fra 1969 og afholde fest for medlemmerne, hvor disse betaler halvdelen af udgifterne. Den skelsættende 16. vurdering bliver drøftet. Generalforsamlingen slutes med et foredrag om naturfredning.

Generalforsamlingen den 15. april 1978. Der er 50 mødt frem. Den i januar afholdte fest blev drøftet og betegnedes som yderst vellykket, og der udtryktes ønske om, at noget sådant måtte ske tiere. Den kostede foreningen 10.000 kr. En planlagt sti langs banen, som bestyrelsen protesterede mod, blev opgivet af kommunen. Festskriftet kom igen til debat, da bestyrelsen fandt, det blev for dyrt at genoptrykke. Generalforsamlingen fastholdt imidlertid, det skulle trykkes, ligesom der skulle afholdes fest i anledning af 35 års jubilæum, maj 1979, lig den i januar 1978 afholdte og med samme festudvalg. Paragraf 40 i den nye færdselslov blev drøftet, og igen var problemerne om skolen på Toftegårdsvej til stærk debat. Hans Nielsen genvælges som formand.

Tiden indtil generalforsamlingen 1979. I ferietiden 1978 var der stor aktivitet omkring skolen på Toftegårdsvej, da kommunen uden lovhjemmel og uden at have spurgt os, startede på indretning af miniklub på Toftegårdsvej. Det medførte en totallukning af adgang til skolen fra Toftegårdsvej og krav fra os om lokalplan for området til endelig afklaring af mange års problemer med skolen. Endvidere krævede bestyrelsen overfor kommunen lokalplan for frugtplantagen og området ved den gamle station.



*Kuriosum på Bregnevvej*



## Strejflys over 25 år

*Hans Nielsen*

RYGETHOLM er med sine 235 parceller den største grundejerforening i Værløse kommune og har i dag med 205 helårshuse og 23 sommerhuse omkring 700 beboere. Vort område regnes for at være et af de smukkeste i kommunen, og en ejendomsmægler bruger endog betegnelsen „Åkandevej kvarteret“ som en særlig attraktion ved sine salg. Da vi begyndte herude, var det et udpræget sommerhuskvarter, men i dag er der kun få af de oprindelige grundejere tilbage.

Ser man tilbage til den tid, dukker mange ting op i erindringen. Det var åben mark dengang i 40-erne, kun Frøkjær, som stykket mellem Ranunkelvej og Irisvej dengang hed, kunne fremvise træer og buske. Her boede „Jægeren“ Boesgaard, som jeg vil omtale længere henne i denne beretning. Men mange flittige hænder fik snart plantet lidt småkravl, der trods de barske vilkår på den åbne mark - voksede op til det, vi ser i dag. At det var vanskelige vilkår belyses også, når man betænker Rygetholms beliggenhed 55 m over havets overflade. Vort område ligger som et lille bjerg eller højslette, med skråninger ned mod de store søer - Farumsø, Søndersø og Furesø.

Rygetholm er beliggende på en moræneslette fra istiden, og går vi et lille stykke ind i skoven, Ryget som den hedder, vil vi se en tunneldal, som vandet dengang har gravet som en dyb fure gennem landskabet. At det var en moræneslette, erfarede vi hurtigt, da vi begyndte at grave i jorden, ligesom vi tit stødte på al som på heden. Da vi gravede ud til vor kloak, fandt vi i Åkandevejs nordre del, 6 m nede, en foristidsmose indeholdende frø, som blev til planter på en nærliggende grund.

Der har tidligere været meget mere vand på vort område. Karpedam, Åkandevej 34, som i tidligere tider leverede kar-

per til kongens køkken, og Geddesø, Åkandevej 26, stod i forbindelse med hinanden, og vandhuller og mose fortsatte mod Violvej og videre ned i Frøkjær, for så i åben grøft at ende i Søndersø. Det er også derfor, vort område hører ind under Københavns vandforsyning, og grunden til at det ikke var tilladt at bruge sivebrønde. Det megen vand, vi havde i jorden, har gennem tiden voldt mange kvaler, hvor træer og huse stod under vand, og mange timer er gået med at stå i mudder for at lede vandet væk. Mange nuværende grundejere har da også måttet pilotere, førend de kunne bygge helårshus på grunden. Drikkevandet fik vi først senere, og et billede, man husker fra dengang, er, at når fatter om aftenen kom fra byen med Slangerruptoget, så man ham kort efter, med spand eller junge, trække op til vandhanen på stationen.

Særprægede personer har der også været på Rygetholm. „Jægeren“ med bøssen på nakken gik rundt og skød på alle grundene - og gram i hu var han altid. Forfatteren Vildrose var også blandt de første herude - og en farverig person. Men den mest farverige var „Tarzan“ på Violvej. Han boede først i en jordhule, senere i et såkaldt redskabsskur og til sidst i et „hus“ bygget, eller rettere stablet op, af alt muligt. Her boede han sammen med hunde, katte og grise - og sommetider kogte han suppe på en hund. Han var en stakkél, men vi var nødt til at være efter ham, så vi andre også kunne være der.

Foreningen har i årene ført mange sager, og dette har uden tvivl været forudsætningen for, at vi i dag kan fremstå som et smukt og ordentligt område. Under denne virksomhed vil nogle vel nok have følt sig trådt for nær, mens andre vil sige, at der ikke er faret hårdt nok frem - men når jeg fortæller Dem, at jeg i de femten år som formand har været med til at løse problemer, som er opstået både udvendig og indvendig i hjemmene, vil De måske forstå, at det vil være vanskeligt at gøre alle tilfredse samtidig. - Udadtill har foreningen gennem årene haft indflydelse på en række forhold, der kan nævnes renovationsordningen, haveaffald, vejbelysning med



*Nyt og gammelt mødet*

lysstofrør, remisesagen, forbedringer på Hareskovbanen, afvikling af vandværket, flyvepladsen, mælkehandel, posthuset, gasværket, teatersagen og som et kuriosum skal endelig fortælles et par episoder fra den første tid. Forhen var området hærgnet af muldvarpe, men kommunen var ikke gået ind for offentlig udlægning af gift. Ved hjælp af lodder og trisser blev jeg af landbrugsministeren udnævnt til autoriseret muldvarpejæger for hele Københavns amt, og jeg kunne dermed betjene vore medlemmer. En anden lille „morsomhed“: Da vi i min tid skulle have elektricitet ned ad vejene, fik vi et tilbud, hvori der var medregnet en nødvendig transformatorstation til 10.000 kroner. Nogle år forinden havde jeg for egen regning lagt ledning ned på det første stykke af Åkandevvej og ved den lejlighed budt arbejderne ind til kaffe; det var koldt vejr. Den ingeniør, der dengang var med, var i mellemtiden blevet ledende hos NESÅ, og jeg fik nu at vide, som en tak for kaffe, at en bestemt fabrik i nær fremtid skulle bruge elek-

tricitet og dermed en transformator. Vi ventede et år og sparede 10.000 kroner.

Som flere måske kan huske, måtte man i begyndelsen bygge sommerhuse og redskabsskure herude, men det var overvejende af brugte materialer de første år, og kun efter indhentet tilladelse - materialebevilling. Jeg måtte således have ministeriets tilladelse for at flytte en lille skurvogn på to hjul fra Søborg til Værløse. Det ældste hus herude er „Kræmmerhuset“ på Åkandevej 20, det blev bygget af foreningens første dirigent, Ejnar Jacobsen, der var en af initiativtagerne ved foreningens start.

Før de midlertidige veje blev anlagt, kunne man kun komme til grundene ad forskellige stier. En gik fra Fiskebækvej på det sted, hvor gården Toftegaard lå, fortsatte nedover hvor Toftegårdsvej nu er, gik over jernbanen og en kommunal losseplads, hvor nu Åkandevej 28 - 30 er beliggende, og derfra gik stien videre vestover. En anden sti gik fra den gamle Kirke Værløsevej, den nuværende Ny Vestergårdsvej, tværs henover grundene til Karpedam og fortsatte i den førstnævnte sti. En tredje sti førte ned til Frøkjær. Det var den vejadgang, grundejerne måtte affinde sig med i de første år. Ved det senere vejanlæg blev Åkandevej ført over Geddesø. Midt på er Kærmindevej, Irisvej, Liljevej opfyldt. Åkandevej hed oprindelig Anemonevej, men da der i Hareskov fandtes en vej med samme navn, og det gav anledning til mange forvekslinger, ændredes navnet til Åkandevej.

Der er et par ting, der hvert år er blevet omtalt på foreningens generalforsamling. Det er hundene og det postyr, de kan medføre, og nægtes kan det ikke, at de mange hunde i Rygetholm kan skabe problemer - hen ad vejen. Også bilerne, der absolut skal stå og fylde op på vejen og uordentlige facader, hører til de tilbagevendende emner på vore møder.

Der er sket meget, siden landinspektør Oltman i 40-erne købte Toftegaard af gårdejer Andreas Pedersen, og udstykningen begyndte. Flere vil måske huske den lille Nyholm,

Udsendt ved  
GRUNDEJERFORENINGEN RYGETHOLM's  
25 års jubilæum – 10. maj 1989

med bidrag af

*Kulsvier Karl Nielsen*  
formand for Historisk Forening i Værløse kommune

*Hans Nielsen*  
formand for grundejerforeningen Rygetholm

*Forhandlingsprotokollen*  
uddrag af 25 års foreningshistorie

Genoptrykt med tilføjelser  
1979

Tilrettelæggelse: Viggo Murrmann Jensen

Fotografisk genoptrykt af  
Bogtrykkeriet Forum  
1979